

ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ У ТВОРАХ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Лішневська А. Г.

Науковий керівник – Піддубна А. І.

Сумський державний університет, кафедра інфекційних хвороб з епідеміологією

Актуальність теми. На сьогоднішній день досить мало уваги приділено аналізу поезії Т. Г. Шевченка з медичної точки зору, хоча саме в творах великих класиків відображені ті аспекти, які турбували жителів під час епідемій та основні методи боротьби з ними.

Мета роботи. Дослідити висвітлення інфекційних хвороб у поезії Т. Г. Шевченка.

Матеріали та методи. Проведено аналіз поезії Шевченка, листів до нього, довідки про особливості перебігу холери 1846–1860 рр.

Результати. Безпосереднє описання інфекційної патології наявне у вірші «Чума», який написано у 1848 р. У змісті твору зображено масову захворюваність:

«...А люди біднії в селі...

Та й мруть....

...А за городами, за тином

Могили чорнії ростуть.

Під хатами поміж садами...»

Вірш було написано Шевченком в його рукописах до «Малої книжки». При цьому він змінював окремі слова у рядках 1, 20, 24, 25; пізніше, вірогідно, у 1857 р., олівцем додав назву «Чума». А первісним варіантом першого рядка твору було: «Холера з заступом ходила» замість «Чума з лопатою ходила». І ось маємо перший факт того, що Шевченко описував саме спалах холери.

Хоча сам Шевченко і не став свідком холери, але обставин для написання поезії було достатньо. Звертаючись до змісту листа А. І. Лизогуба – товариша Тараса Григоровича, бачимо, що написанню твору передували повідомлення про поширення і летальні наслідки від цієї небезпечної недуги: «...І мені, коханий друже, не без лиха було... моя доня, Лізочка, ви її знаєте, знову занедужала, а тим часом стали розказувать, что в Одесі холера...».

Зі змісту вірша стає зрозумілим, що автор описує холеру в теплий період року, що свідчить про максимальну розповсюдженість хвороби весною:

«...Весна, садочки зацвіли...»

Ймовірно, що основних шляхом передавання інфекції був водний, при цьому міське і сільське населення уражалось однаковою мірою:

«Чи городом, чи то селом

Мете собі, як помелом».

Ми бачимо, що люди на той час розуміли небезпеку інфекційної хвороби і інтуїтивно виконували один з протиепідемічних заходів – ізоляцію:

«...А люди біднії в селі,

Неначе злякані ягнята,

Позамикалися у хатах...»

Населення села, в якому описується холера, мало уяву про те, що треба ліквідувати осередок інфекційного процесу. На той час вони використали один з методів фізичної дезінфекції:

«...Поки люди з поля

Пожарище не пустили

Та не запалили

Села того зеленого.

Згоріло, зотліло,

Попіл вітром розмахало,

І сліду не стало...»

Але, не зважаючи на це, превентивні заходи проводилася неповноцінно, хворі ефективно не лікувалися, було знехтуване й іншими протиепідемічними мірама. Так, у творі наявне згадування про те, що хворі на холеру навіть не вкладалися у труни:

«...Гробокопателі в селі

Волочать трупи ланцюгами

За царину – і засипають

Без домовини...»

І не дивно, що наслідком таких дій стало подальше поширення захворювання і висока смертність:

«...Гробокопателі ходили,
Та й ті під хатами лягли...»

Відомо, що у тому ж 1848 р. написана ще одна поезія, в якій є згадки про холеру («І знов мені не привезла...»). Але в ній автор лише сумує з того приводу, що хвороба забрала життя багатьох людей, ймовірно його рідних та друзів:

«..... Ні, ні,
Вони з холери повмирали;
А то б хоч клаптик переслали
Того паперу...»

У поезії «Ой не п'ються пива-меди...» Шевченко знову пише начебто про чуму, проте твір датується тим же 1848 р. Описання клініки не дає змоги остаточно зрозуміти етіологію недуги (холера чи кишкова форма чуми):

«...Прилучилась з чумаченьком
У степу біда.
Заболіла головонька,
Заболів живіт,
Упав чумак коло воза,
Упав та й лежить...»

Відомості про те, що так звану «чуму» завезли з Одеси («...Із Одеси преславної завезли чуму...»), та даних про тогочасну епідемію холери дає підстави стверджувати, що автор знову звертається до описання спалаху холери.

Висновки. Таким чином, масова захворюваність на інфекційні хвороби мала вплив на творчість Т. Г. Шевченка. Виходячи з аналізу його поезії, бачимо, що епідемія холери 1846–1860 рр. була поширеною, основні протиепідемічні заходи проводилися недосконало, що призводило до масової загибелі людей від небезпечної інфекції